

Energiearmoede

Thema 2:

**Samenwerken
met partners**

Het verminderen van energiearmoede kan een gemeente niet alleen; samenwerken met andere organisaties is essentieel. Veel gemeenten doen dit al, bijvoorbeeld met woningcorporaties, welzijnsorganisaties of lokale buurtinitiatieven. Toch hebben gemeenten er behoefte aan om meer én beter samen te werken met dit soort partijen.

Samenwerken is een vak apart en vereist tijd en aandacht. Mede om die reden is het belangrijk om bewust keuzes te maken over met welke partijen samen te werken en op welke manier. Wat daarbij helpt, is om de eigen ambities en belangen als startpunt te nemen voor samenwerking. En om daarnaast te investeren in de onderlinge relatie met samenwerkingspartners en te kiezen voor een passende vorm van samenwerking.

Het expliciteren van eigen uitdaging

Samenwerken met andere partijen begint met het helder krijgen van de eigen ambitie en uitdagingen. Dit helpt om vervolgens gerichte keuzes te maken voor samenwerkingspartners. Omdat de ambities en uitdagingen per gemeente verschillen, verschilt het ook welke samenwerkingspartners het meest voor de hand liggen. Onderstaand schetsen we 2 voorbeelden van veelvoorkomende uitdagingen en daarbij passende keuzes voor samenwerkingspartners.

Uitdaging: snelheid maken op het isoleren van woningen.

Woningcorporaties. Woningcorporaties zijn waardevolle partners om mee samen te werken aan het isoleren van woningen. Ze beheren namelijk veel woningen waar energiearmoede speelt en hebben inzicht in de technische staat van deze woningen. En ze staan dicht bij de inwoners in energiearmoede die in sociale huurwoningen wonen. Daarmee hebben ze niet alleen inzicht, maar ook invloed. Dat maakt dat zij gericht huishoudens

in energiearmoede kunnen verduurzamen. Ze hebben zelf ook een duidelijk belang bij het verduurzamen van hun woningvoorraad. Zij moeten namelijk lage energielabels uitfaseren en hun voorraad vergaand isoleren, in lijn met de [prestatieafspraken](#)². Daarnaast is het voor woningcorporaties belangrijk om vocht- en schimmelproblematiek te voorkomen en om het woongenot van hun huurders te bevorderen.

Andere overheden. Maatregelen voor het verduurzamen van woningen, zoals isoleren, besteden gemeenten regelmatig uit. Zo'n aanbesteding vormgeven is complex en kost vaak veel tijd. Het kan daarom lonen om samen met omliggende gemeenten aan te besteden, bijvoorbeeld om energiekusdiensten te contracteren. Ook gezamenlijk inkopen kan voordelig zijn, bijvoorbeeld omdat het goedkoper is. Denk bijvoorbeeld aan een gezamenlijke inkoop van isolatiematerialen. Bij aanbesteden is het wel belangrijk om oog te houden voor de context van jouw gemeente. Een risico van gezamenlijk aanbesteden is bijvoorbeeld dat lokale initiatieven geen ruimte meer krijgen. Vindt jouw gemeente die lokale initiatieven belangrijk? Dan is een andere vorm van samenwerken passender of moet je in de aanbesteding expliciet ruimte maken voor die lokale initiatieven.

Tip: zie voor het inschakelen van energiekusdiensten ook de [handreiking van het NPLW](#).

Tip: zie [hier](#) het onderzoek van TNO naar de kenmerken van effectieve energiehulp in Nederland.

Tip: meerdere gemeenten laten zich via [verbouwstromen](#) begeleiden bij het aanbestedingstraject voor het uitvoeren van een isolatieaanpak.

Uitdaging: inwoners in energiearmoede beter bereiken.

Maatschappelijke organisaties. Organisaties zoals Budgetmaatjes, Humanitas of welzijnsorganisaties komen vaak al achter de voordeur bij de huishoudens in energiearmoede. En binnen het [energiehulpnetwerk](#) van Milieu Centraal werken organisaties samen om de juiste energiehulp over de drempel van de voordeur te helpen. Dat maakt hen een belangrijke samenwerkingspartners, want zij kunnen energiearmoede signaleren en daarmee de doelgroep identificeren. Daar komt bij dat dit soort orga-

nisaties vaak al een vertrouwensband hebben opgebouwd met bewoners. Dit kan helpen om de gemeente in contact te brengen met de doelgroep en relevante regelingen bij hen bekend te maken.

Lokale collectieven. Buurtgroepen en bewonersinitiatieven hebben vaak sterke wortels in de wijk en genieten veel vertrouwen van bewoners. Dat maakt samenwerking met hen interessant om de doelgroep te bereiken. Dit geldt zowel voor het in beeld brengen van de doelgroep als voor in contact komen en de doelgroep tot actie aanzetten. Door met bewonersgroepen samen te werken, maak je als het ware gebruik van 'geleend vertrouwen'.

Woningcorporaties. Woningcorporaties kennen hun huurders én hebben inzicht in de technische staat van woningen. Zo kunnen ze de doelgroep in energiearmoede identificeren. Daarnaast werken ze vaak samen met gemeenten, energiebedrijven en waterbedrijven aan vroegsignalering van financiële problemen, door betalingsachterstanden snel in kaart te brengen.

Wijkbedrijven. Door bewonerskracht in te zetten, realiseer je meer binding met de wijk. Kijk hier ook het [webinar](#) over inzet van wijkbedrijven in energietransitie.

Zie voor meer informatie over het bereiken van de doelgroep thema 4.

Het vormgeven van de samenwerking

Gerichte, vanuit de inhoud gedreven keuzes maken voor samenwerkingspartners is de eerste stap. Vervolgens gaat het over het vormgeven van de samenwerking. Dat gaat niet alleen om het maken van afspraken over de inhoud en structuur, maar ook over een bewuste investering in de relatie met de andere partij. Hieronder beschrijven we veelvoorkomende uitdagingen in de samenwerkingen tussen gemeenten en andere organisaties om energiearmoede tegen te gaan:

Veelheid aan vragen richting samenwerkende partijen. Gemeenten hebben vaak meerdere samenwerkingen met verschillende partijen over verschillende onderwerpen. Beleidsmedewerkers zijn zich niet altijd bewust van elkaars initiatieven, wat kan leiden tot overbelasting van de betrokken partijen of trekken van verschillende gemeenten aan de capaciteit van deze partijen. Het ontbreekt vaak aan één aanspreekpunt die het overzicht behoudt.

Complexiteit van veel verschillende processen.

Zowel de gemeente als de samenwerkende partijen hebben hun eigen manier van werken. In de samenwerking met professionele partijen maakt dat het lastig om de juiste mensen aan tafel te krijgen of om tot gezamenlijke besluitvorming te komen. Als we kijken naar vrijwilligers- en bewonersorganisaties zien we vooral verschil in de frequentie en momenten waarop men bij elkaar komt. Waar gemeenteambtenaren vaak overdag werkzaam zijn, zijn vrijwilligers en leden van bewonersorganisaties meestal juist in de avond beschikbaar. En waar gemeenteambtenaren ruimte hebben om wekelijks bij elkaar te komen, kan dit voor een vrijwilliger of inwoner te intensief zijn. Wanneer elke partij probeert vast te houden aan de eigen manier van werken, kan samenwerking erg complex worden.

Ontbreken van bewustzijn over de verschillende manier van werken.

Bovenaanstaande verschillen kunnen invloed hebben op de relatie binnen een samenwerking. Gemeenten hebben zicht op hun eigen organisatie en werkprocessen, maar missen vaak het inzicht in hoe andere partijen georganiseerd zijn. Wanneer die verschillen niet expliciet onderwerp van gesprek zijn, kan dit leiden tot oordelen, onbegrip en frustratie.

Verskil in belangen. Hoewel de gedeelde ambitie van de samenwerking zou kunnen zijn dat energiearmoede wordt verminderd, zitten organisaties toch vaak met andere belangen aan tafel. Bewonersorganisaties en de gemeente willen bijvoorbeeld dat het verduurzamen van sociale huurwoningen waar energiearmoede speelt zo snel mogelijk gebeurt. Een woningcorporatie is echter niet altijd zo flexibel, omdat het isoleren van woningen een langdurig proces is en vaak lang van tevoren vastligt. Of neem het voorbeeld van het belang van bewonersorganisaties dat verduurzaming betaalbaar blijft voor inwoners: dat past soms niet helemaal binnen de financiële kaders van een gemeente. Wanneer het belang van één partij te veel domineert, kunnen andere partijen zich niet gehoord voelen en afhaken. Dit komt regelmatig voor wanneer de gemeente de regie heeft, maar er onvoldoende kennis is van de belangen en processen van de andere partijen.

Spanning tussen controle en verantwoordelijkheid. Gemeenten leggen verantwoording af over de besteding van middelen en capaciteit en de daaraan gekoppelde doelen en resultaten. Deze verantwoordingsplicht uit zich bij samenwerking met externe partijen regelmatig in het maken van resultaatafspraken, top-

down sturing en het meetbaar willen maken van effecten. Dat levert spanning op wanneer samenwerking van de gemeente vraagt om de controle juist los te laten. Om zo ruimte te geven en vertrouwen te bieden aan de andere partij.

Tips om met deze uitdagingen om te gaan:

Investeer bewust in elkaar leren kennen en begrijpen. Wees nieuwsgierig naar de context en de organisatie waarin de ander werkt. Vragen om hierbij te stellen: wat is jouw opdracht? Wat zijn de prioriteiten binnen jullie organisatie? Hoe nemen jullie besluiten en in welk tempo?

Maak afspraken over de samenwerking, niet alleen over prestaties. Inhoudelijke afspraken maken over prestaties is belangrijk, maar niet genoeg. Ga met elkaar in gesprek over de samenwerking. Wat heeft iedereen nodig om fijn samen te werken? Neem hier tijd voor en zorg ervoor dat iedereen aan het woord komt en dat alle behoeften en perspectieven op tafel komen. Vertaal deze behoeften naar concrete samenwerkingsafspraken, bijvoorbeeld over de invulling van werkoverleggen. Evalueer regelmatig hoe de samenwerking verloopt.

Tip: soms kan het helpen om de eerste sessie van een samenwerking op een externe locatie te houden. Als je merkt dat dit een lastig gesprek is, kan het goed zijn om dit gesprek te laten begeleiden door een procesbegeleider van buiten de samenwerking.

Probeer je samenwerkingspartners niet in het gemeentelijke systeem te trekken. Gemeenten werken op een bepaalde manier, vaak vastgelegd in vaste processen. Niet iedereen is het gewend om op die manier te werken en dat hoeft ook niet. Wees daarin flexibel en kijk hoe je elkaar tegemoet kunt komen.

Voorbeeld: verwacht bijvoorbeeld niet van een vrijwilligersorganisatie dat zij op een professionele manier aan verslaglegging en verantwoording doen, alleen omdat dat beter aansluit bij jouw organisatie.

Waardeer de ander. Wanneer het spannend wordt in de samenwerking, kan het helpen om terug te gaan naar de initiële reden van de samenwerking. Wat is de meerwaarde en

kracht van je samenwerkingspartner? Maak de waarde van hun bijdrage aan het vraagstuk regelmatig expliciet en laat hen naar anderen toe ook op de voorgrond treden.

Werk vanuit vertrouwen. Werken vanuit vertrouwen vraagt van een gemeente om ruimte te bieden aan partners om hun werk effectief te doen. Voer een open gesprek met partners over de eisen voor verantwoording van resultaten. Daarbij kan het wél helpen om de andere partij mee te nemen in de verantwoordingsdynamiek van een gemeente, om het begrip hierover te vergroten.

Voorbeeld: voorkom dat buurtinitiatieven stranden door onnodig hoge subsidie-eisen die niet meer in verhouding staan tot de organisatiegraad van het initiatief.

Zorg voor eenvoud. Redeneer bij het inrichten van de samenwerking vanuit jouw samenwerkingspartner: is het voor de ander eenvoudig geregeld om in contact te komen met jouw gemeente? Zijn rollen, taken en verantwoordelijkheden helder?

Tip: stel per samenwerkingspartner binnen de gemeente een accounthouder aan, die het contact met deze partij onderhoudt.

Zorg voor goede procesbegeleiding. Samenwerken is complex. Het kan daarom goed zijn om een procesbegeleider aan te stellen, die helpt om de samenwerking tussen de verschillende partijen soepel te laten verlopen. Dit zorgt er bijvoorbeeld voor dat alle perspectieven op tafel liggen en voorkomt dat één partij te veel invloed uitoefent op de samenwerking. Het is belangrijk dat deze procesbegeleider van beide partijen vertrouwen krijgt.

Tip: werk in de samenwerking met vaste liaisons, personen die als schakel dienen tussen de samenwerkingspartij en de gemeente. Deze persoon kan zowel binnen de gemeente als binnen de partnerorganisatie gepositioneerd zijn.

Tip: het Landelijk Samenwerkingsverband Actieve bewoners (LSA) fungeert regelmatig als procesbegeleider in de samenwerking tussen gemeenten en bewonersorganisaties. Klik [hier](#) voor meer informatie.

NPLW Nationaal
Programma
Lokale Warmtetransitie

Deze handreiking is in opdracht van het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW) opgesteld door Hiemstra & De Vries op basis van de huidige stand van zaken. Aangezien ontwikkelingen op dit vlak snel gaan staan we open voor verbetersuggesties en nieuwe ideeën. Deze kan je sturen naar: nplw.helpdesk@rvo.nl